

האם אנחנו מוכנים למשיח? גליון מספר 17

שאל נא את הכהנים תורה

א. בהתחלה זה היה מאוד מפחיד, המלאכים טענו שאין ליהודים של שנת תשפ"א זכות להיגאל (ירמיה לז, ושה"ש ח, ח בבהגר"א). למעשה, כלל ישראל הוכיחה את נאמנותה ואהבתה להקב"ה, והכריזה: אפילו אחרי קרוב לאלפיים שנות גלות לא פסקה קול התורה והתפילה ממני ועדיין אני מקיימת את המצוות באהבה (שה"ש י), הקב"ה היה כ"כ גאה בעמו ועשה נסים ומופתים עצומים לכבוד כלתו האהובה (שם וזכריה ח,ו), הוא השכין שכנתו בנו כבימות המדבר עם אש סביב לירושלים (זכריה ב,ט). בהגיע ימות הפורים היינו בדרך לביהמ"ק לשמוע את המגילה, ורציתי לדעת מה אני יכול להביא אל ביהמ"ק בלי חששות של טומאה, האם רעשן, מסיכה, ותיק המגילה העשויה מעור מקבלים טומאה?

ב. מהכרת הטוב להקב"ה אני רוצה להשתמש באותו חבל שתלינו את המן עליו לקשור את הקרבן פסח למיטה, אני רק רוצה לדעת אם החבל מקבל טומאה?

ג. יש לי אזני המן (שהוכשרו לקבל טומאה בעודן חטין), הם נעשו עם מיץ תפוחים (בלי מים), אדם טמא נגע בפניה אחת של אחד מהם, האם אני יכול לשבור את החלק שנגע בה והשאר עדיין טהור?

ד. הייתי בדרכי לביהמ"ק לשמוע את קריאת המגילה ממרדכי הצדיק ובטעות נגעה רגלי במי חטאת שנפסלו, האם נטמאתי? אני ממש רוצה לשמוע את קריאתו של מרדכי הצדיק, האם יש לי שום אפשרות ללכת?

ה. במז"ט נולדה לי בת ולא אוכל לאכול השנה מהקרבן פסח מכיון שאני טמא בטומאת יולדת. אני אהיה טבולת יום, האם אני יכולה לפחות לסייע בהכנה, כמו לשפוך מים על הבשר לנקות מהדם קודם הצלי?

הלכתא למשיחא

בא נמשיך ללמוד בענין 'טהור לחטאת' (המילה 'חטאת' מכון לפרה אדומה ולמים). התורה אומרת שכל מי שעוסק בהכנת המי חטאת צריך להיות טהור. אמנם חז"ל קבלו שאף טבול יום (מי שנטמא וטבל ועדיין לא העריב שמש) נחשב טהור לענין פרה אדומה. מכיון שהצדוקים כפרו בדרשא זו, הקפידו חז"ל לטמא את האדם המכין את המי החטאת, ושיטבול אחר כך כדי להמחיש שאנחנו עושים ע"פ מה שמסרו לנו החכמים, ולא לפי האנשים שחושבים שיודעים יותר טוב מהחכמים. בתוצאה לכך חששו חז"ל שיתחילו אנשים לזלזל בכל הענין, וע"כ תקנו כל מיני גזירות וחומרות כדי שלא יבאו העם לזלזל בענין.

חומרא אחת היתה שכל הטובל צריך לכון להיטהר לחטאת (זה נקרא 'על טהרת החטאת'), אם לא נתכוונת להיטהר לחטאת אז גם נתכוונת להיטהר לקדשים אינו מועיל.

כל מי שלא טבל עם כוונה זו נחשב טמא כמו זב, אז אם אתה נוגע, מזיז, או מגביה (גם בלי ליגע) מישהו שלא טבל כראוי אתה נטמא. כל כלי שיכול להיטמא בטומאת מדרס (כיסא, מיטה, בגדים וכו') אם לא נטבלו 'על טהרת החטאת', גם אם הם טהורים, חשובים מדרס, ואם נגעת, הזזת, או הגבת אותה, או שסמכת, ישבת, או נשכבת עליה, אתה נטמא לחטאת.

כלי שאינו יכול להיטמא בטומאת מדרס כמו מפתח, מטמא אותך במגע. אם לא נגעת בה, אלא רק הזזת אותה כגון אם היה במנעול וסגרת את הדלת, אז תלוי, אם הוא טהור אתה לא נטמא אבל אם הוא טמא מת אתה נטמא.

אוכלין שהוכשרו לקבל טומאה ומשקין חשובים 'טמא לחטאת'. אם הם נוגעים בך באיזשהו איבר חוץ מהידים, אינך טמא כי אדם רק מקבל טומאה מאב הטומאה, אבל אם נגעו בידים, זה מטמא את הידים, ולענין פרת חטאת זה עוד חומרא שתקנו חז"ל שאם הידים שלך נטמאו, נטמא גם כל הגוף.

עוד חומרא שתקנו חז"ל היא שכידוע לגבי קדשים רק אפשר להיטמא עד לדרגת רביעי, אבל לחטאת אין הפסק, הטומאה ממשיכה לעולם, אז אם למשל הידים של ראובן נטמאו (שנגע באוכלין או בידים של מישהו אחר), כל גופו נטמא, והוא מטמא את שמעון, ושמעון מטמא את לוי, וכן להלן.

אם לא נזהרת, לא רק שאתה נטמא אלא אף המים נפסלים כיון שאין הטמא יכול לשמור את המים, וא"כ היו המים חסרי שמירה ונפסלים מטעם היסח הדעת.

הוא הדין לגבי כלים (גם אם היו טהורים לחטאת), אם נטמא אחד מהם ואפילו רק מבחוץ (כגון שמים נגעו בכלי מבחוץ) כל הכלי נטמא ומטמא את הכלי הבא וכן להלן ואפילו מאה כלים.

כל מי שטמא, או מדאורייתא (כגון שנגע בשרץ, או הגביה נבילה, או נגע בטמא מת) או מדרבנן (כגון ששחה ראשו ורובו במים שאובין), קודם שילך למקוה יש לו יכולת לטמא (אפילו בלי מגע כגון בהזזה ובהגבהה) את המים המקודשים, את אפר החטאת, או את המזה. אבל את הכלי והמים שעדיין אינם מקודשים יכול הוא לטמא רק במגע.

הראשונים שואלים שאלה, מכיון שהמי חטאת הם אב הטומאה וכל מי שמגביה או מזיז אותם נטמא ומטמא כלים שנוגע בהם בעת שמגביה את המי חטאת (כלים א,ב), א"כ בכל פעם שאתה מגביה את הכלי ואפילו לצורך הזאה, הרי אתה נטמא בהגבהת המים, ובאותה עת אתה נוגע בכלי, ושוב הכלי מטמא למים, אז מהי העיצה שישארו המים טהורים?

ישנן שלשה תשובות: א. הר"ש (פרה ח, ב) מתרץ שטומאה שנובעת מהחטאת עצמה אינה חשובה טומאה לענין חטאת אלא רק לדברים אחרים, ב. התוס' (נדה ט). והרמב"ם (פ"ט) מפרה אדומה ה"א ופיה"מ כלים א, ב) מתרצים שאתה רק נטמא בהזת המים אם זה היה שלא לצורך, אבל הזזה לצורך אינה מטמאת. ולפי"ז כותבים התוס' (פסחים סט.) שכל תזוזה שלא היתה לצורך כגון שהטמא היה יכול להתקרב יותר לכלי, תטמא את הכלי וכמו שנתבאר, ג. הגר"א (א"ר פ"ט מ"ח, וכ"כ הרמב"ם בפיה"מ פ"י מ"ו) מתרץ שמי שטהור לחטאת אינו נטמא ע"י המי חטאת, רק מי שאינו טהור לחטאת נטמא מהמי חטאת.

אז בקיצור, הצדיק שהולך לעשות קידוש והזאה, צריך ללכת למקוה ולטבול את גופו ואת בגדיו (הכל, מהשטריימל ועד הנעליים) בכוונה 'לטהרת החטאת', הוא צריך להיות זהיר מאוד שלא ליגע או להזיז שום אדם, בגד או כלי, וכן שהדלי והמים לא יגעו בשום אדם בגד או כלי.

לאחר הקידוש, לדעת התוס' הוא צריך להיזהר שלא להזיז את המים שלא לצורך (חוץ מאם הם בדלי פלסטיק).

לאחר לימוד כל הלכות אלו, לכאורה אפשר רק לסמוך על מרדכי הצדיק לעשות את זה כראוי, אבל הרמב"ם (פ"ג הי"ב) כותב שאפשר לסמוך על כולם ואפילו על עם הארץ, ולא צריך השגחת הבד"ץ או עדה החרדית, אלא ההיימישע הכשר של כל אדם מספיק, והטעם לכך מאחר שחז"ל החמירו כל כך, הדבר מאד חמור בעינינו, וזה חשוב לו לעשות כהכשר, ומה שבאמת חשוב לאדם, הוא ביכולתו, אפי' ללמוד את ההלכות המסובכות ולקיימם כראוי.

תשובות לגיליון שעברה:

א. קשה לתאר את ההרגשות, הקירבה להקב"ה היא עצומה, לכולם יש רוח הקודש! אפילו הילדים הקטנים שלי מענדל וגנענדל נביאים! (יואל ג, א). הקב"ה נקם באויבנו ביד חזקה (שם ג-ד), וכל מי שבאמת התפלל להקב"ה ניצל ממלחמת גוג ומגוג (שם ה ברד"ק ובמלבי"ם). כולם נטהרים ומביאים קרבן תודה, ישנם הרבה חלות תודה שצריכין להיאכל קודם חצות הלילה. האם אני יכול לקחת כמה מהם בשקית פלסטיק לאברהם אבינו בעוד שביד השניה אני אוזח בנעלים שטמאים מדרס שאני רוצה להטביל במקוה, שהרי החלות לא יטמאו שהרי נושא את המדרס מטמא דברים אחרים רק ע"י מגע, ולא ע"י משא? (ע' חגיגה ג-א)

תשובה: לא, אבל בדיעבד זה לא מטמא את הקדשים, ובתרומה מותר אפילו לכתחילה בלי מגע.

ב. אני מכין משלוח מנות וברצוני שישאר טהור, האם קופסת קרטון מקבל טומאה? (ע' כלים יז-טו)

תשובה: כן, (רמב"ם כלים א, יג, ב, א), כל כלי קיבול שנעשה מגידולי קרקע ויכול להיות לזמן רב מקבל טומאה.

ג. הכנתי מפה לכבוד פסח וזה לא נטמא עדיין, האם אני יכולה לפרוס אותה על השלחן שנאכל עליו את הקרבן פסח? (ע' חגיגה ג-ב)

תשובה: לא, חז"ל גזרו שלקדשים כל הכלים צריכים טבילה גם אם לא נטמאו.

ד. בעודנו מתכוונים לקרבן פסח, הייתי עדיין מודהם מכל הנסים והנפלאות שרק עתה עברנו, ומהקיבוץ גלויות של מליוני יהודים שרק עתה חזרו ארצה. אבל בני הקטן בן ה'ט' שלמד 'הלכתא למשיחא' ידע שכדי לאכול את הקרבן פסח צריך להטביל את הידים במקוה עם כוונה לטהר אותם כדי לאכול קדשים. הוא לקח אותי למקוה כשראשי עדיין בעולמות אחרים והטביל את ידי, אני לעצמי לא נתכוונתי לכלום, אבל לבני היה כוונה בשבילי, האם זה מועיל? (ע' חולין לא: ותוספתא ידים א-ז)

תשובה: כן, כל עוד היה למישהו כוונה ואפילו קטן (גדול ממש שנים, עיין מ"ב סימן קנט ס"ק עו) זה מועיל להחשיב שהטבילה היתה בכוונה, אבל לנטילת ידים לתרומה צריך שהנוטל הידים יהיה לו כוונה (חזו"א ידים ג, ז).

ה. יש לי חליפה העשויה מפוליאסטר, האם היא מקבלת טומאה? (ע' שבת כז)

תשובה: ההלכה היא שאע"ג שהגמ' אומרת ששאר המינים (חוץ מצמר ופשתים) יש להם טומאת בגדים, אבל מה שבא מן המים כמו עור דגים או מה שגודל במים אינו מקבל טומאה ואפילו בתור בגדים (רמב"ם כלים א-ג).

פוליאסטר נעשה מפטרוליאום, זה מצוי באדמה מתחת למים, וע"כ יש נדון בפוסקים מה דינו, האגרות משה (יר"ד ח"ג סימן נג) והגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א א) סוברים שמה שנמצא עמוק מתחת לאדמה אינו מקבל טומאה ורק מה שנמצא בגידולי קרקע גם אם הוא עצמו אינו גודל מהקרקע זה מקבל טומאה. מאידך, המנחת שלמה (ח"ב סימן עג. ז) סובר שמכיון שפטרוליאום לא קשור למים הוא מקבל טומאה (ועיין באור לציון ח"א סימן ג שדן אם צריך 'גדל במים' או מספיק 'נמצא במים' לטהר).

בגד שנעשה ממין הגדל במים שמעיקר הדין אינו מקבל טומאה, אם קשור בו אפילו חוט אחד של גידולי קרקע, זה משנה את דין הבגד ל'מקבל טומאה', ולפי"ז גם חליפה שכתוב עליה שהיא מאה אחוז פוליאסטר מקבלת טומאה מכיון שיש בה שכבה העשויה מחתיכות של כל סוגי בגדים שזהו גידולי קרקע.

יש עוד סוג פוליאסטר שנעשה מבסיס גידולי קרקע (קנה סוכר) ומקבל טומאה. ואם יש ספק איזה סוג פוליאסטר, אם על בסיס גידולי קרקע או לא, הולכים אחר הרוב המצוי שהוא מהסוג של פטרוליאום.

יש עוד מחלוקת לענין גומי, החזו"א (יר"ד סימן קכו ז) סובר שבגד מקבל טומאה רק אם נעשה ממין דבר שיכול להיות חוט, בניגוד לגומי שאינו נעשה חוט, אבל האגרות משה (הנ"ל), מהרש"ם ח"א סימן ב, ומנח"י ח"ד ק"ח סוברים שגם אם אינו נעשה חוט עדיין הוא מקבל טומאה.